

GLASILO ŽENSKIH DRUŠTEV V JULIJSKI KRAJINI

VSEBINA 3. ŠTEVILKE: @@@

OBRAZI IN DUŠE. XI. — ZOFKA KVEDROVA. (Dr. I. Lah)	Stran - 49
MLADA LETA PAVLINE PAJKOVE. (Dr. Joža Glonar)	„ 53
VALERIJA, HČI CESARJA DIJOKLECIJANA. (Ivan Zorec)	„ 57
RAZHOD NA GORI (Miran Jarc)	„ 61
PIROVNI KOLAČ. (Spisala —n.—)	„ 63
BOLNIK. — Pesem. — (Albert Širok)	„ 64
OPTIMIZEM. (Gizela F.)	„ 65
DOMOTOŽJE. — Pesem. — (X.)	„ 67
NAŠA DECA. (—ka).	„ 67
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Materinstvo. — Higijena. — Gospodinjstvo. — Kuhinja. — Iz naše skrinje. — Razgovori (v prilogi). — Listnica uredništva (v prilogi). — Knji- ževna poročila.	Stran 68, 69, 70, 71, 72. - Priloga.
..... UREDNICA: PAVLA HOČEVARJEVA.	

ŽENSKI SVET izhaja prve dni vsakega meseca. - Za Jugoslavijo letna naročnina: Din. 48, s krojno prilogo: Din. 60; polletna: Din. 24, s krojno prilogo: Din. 30. — Naročila in naročnino je nasloviti na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovska cesta 20. - Uredništvo in uprava: Trst, posta centrale, poštni predal šte. 384. — Odgovorna urednica: C. E. Godinova. — Izdaja „Žensko dobrodelno združenje v Trstu“. — Tiska „Tiskarna Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco 20.

?

FRANC NAROBÉ

Trst, Via Commerciale 3

priporoča slavnemu občinstvu v meslu
in na deželi svojo dobro založeno

Trgovino z jestvinami

in s kolonijalnim blagom. Konkurenčne
cene. Točna postrežba. Na željo se pošilja blago trž. odjemalcem franko na dom.

Ivan Kerže - Trst

Piazza San Giovanni šte. 1

ima v zalogi najraznovrstnejše

Kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, stekla, lesa in emalirane prsti.

ŽENSKI SVET

Obrazi in duše.

XI.

Zofka Kvedrova.

Spominjam se onih dni, ko sem prvič čul njeno ime. Bili smo še v nižji gimnaziji in smo se zanimali za literaturo. Nekdo je pripovedoval o mladi pisateljici Zoški. Živi baje v Gorici in je zelo nadarjena: je še študentka in že piše: pa zelo moderno: sploh cela revolucijonarka. To nas je zanimalo. Moderna je bila takrat na zahodu in vsi smo čutili, da mora priti nekaj novega, velikega, lepega. Čitali smo tudi «Slovenko». Sploh je tam od juga začelo prihajati nekaj bolj krepkega, odločnega, upornega. Trst in Gorica sta začela pošiljati novih misli v zaspane severne kraje. «Slovenka» je izpregovorila tudi o vprašanjih, ki se o njih v Ljubljani ni govorilo. Tako smo slišali tudi nekaj o emancipaciji. Beseda je kmalu postala popularna in malomestni filister je mislil, da kaže svojo visoko modrost, ako se je ob njej primerno nasmehnil. Emancipacija! Narobe

svet! Kaj hočejo ženske? Časopise izdajajo in knjige pišejo! Enakopravnost zahtevajo! Svet je res čimdalje bolj neumen... In o Zoški se je slišalo, da nosi celo kratke lase. Neverjetno. In cvikar! To tudi.. In «Misterij žene» je izdala. Bog nas varuj! Baje so v tisti knjigi grozne stvari. Niti na zunanji ne izgleda kakor druge poštene knjige, ampak je kvadrata: in sliko ima spredaj, ki pove vse. In je sedel filister pri svojem kozarcu vina in je modroval o novih časih. Taka je današnja mladina! In celo ženske! In ta Zoška! Kam pridemo! Tako so mnogi bolj poznali njeno ime nego njeno delo, in po predsodkih so si ustvarjali svoje nazore. Mlada Zoška pa je šla odločno svojo pot. Enkrat je prišla celo predavat v Ljubljano. Seveda o emancipaciji. Polom je bil popoln, kajti njeni moderni nazori se niso strinjali z našimi častitljivimi meščanskimi in narodnimi tradicijami. Takrat je Zoška odšla iz male svoje domovine v svet, da v njem razvije in okrepi svoje mlade sile. Izginila je Slovencem izpred oči in se je pripravljala na svoje bodoče delo. Pot jo je zanesla v Prago, kjer se je zbirala nova jugoslovanska mladina pod uplivom Masarykove filozofije. Ni ji bilo lahko: borila se je za vsakdanji kruh. Prevajala je v nemščino Cankarjev roman «Na Klancu». Bila je izreden jezikovni talent. Obvladala je kmalu tudi češčino, tako da je poslej mogla pisati v štirih jezikih: slovensko, srbohrvatsko, češko in nemško. Njen slog ima nekaj svojega, krepkega, naravnega. Stavek leži kot pribit in ulit in govori z izrazom odločnega prepričanja. V tem času se ji je rodila Vlada. Tako sem jo našel v Pragi l. 1903. Stanovala je v Lipovi ulici v mali sobici, ki je bila soba in kuhinja ob enem. Vlada je že hodila, prenašala je svoje igrace — večinoma ilustrirane knjige — in se je z njimi sama zabavala. Zoška je kuhala čaj in ob enem nekaj pisala na mizi, kjer so vse križem ležale knjige in revije, papir in črnilnik, šalice in kuhinjska posoda. Tovarnar Vydra se je odločil, da bo razširil svojo žitno kavo tudi po naših deželah. To je bil zelo podjeten človek. Začel je iz nič. Vrnil se je iz Amerike in je ustanovil tovarno za žitno kavo. Namesto druge reklame je izdajal za svoje odjemalce družinske liste v češkem, nemškem, madžarskem, slovenskem in srbohrvatskem jeziku. Vsebina listov je bila beletristično-zabavna, platnice so služile za navodila odjemalcem. Dasi se je zdelo, da se na Slovenskem podjetje ne bo izplačalo, je «Domači prijatelj» kmalu pridobil tovarni mnogo naročnikov in Zoška je imela kot urednica svoj prvi stalni zaslužek 50 K na mesec.

V Pragi se je popolnoma udomačila in je imela v vseh umetniških krogih mnogo znancev in prijateljev. Izdala je zbirko «Iz naših krajev», kmalu so sledile «Iskre» in «Odsevi», marljivo je pisala za «Zvon» in za «Slovana», v «Domačem prijatelju» pa je pisala one lepe zgodbe iz otroškega življenja svoje Vlade, ki so jih vsi naši ljudje s takim zanimanjem čitali in so potem izšle v češkem v posebni knjigi. Želela si je videti Evropo. Odšla je brez posebnih priprav in potovala po evropskih mestih, za stroške je zaslužila spotoma na ta način, da je pisala feljtone za razne

liste. Ni se bala življenja, bila je vajena boriti se in trpeti. V njej je vedno prevladoval bohem nad usakdanjim človekom. Nekeč je imela lepo stanovanje na Letni blizu akademije. Bil je že večer, ko sem prišel na poset: ni bilo petroleja in sploh ničesar. Drugi bi se jezil nad svetom; ona je z navadno živahnostjo govorila o vseh različnih stvarih. Tako je potekalo življenje v Pragi ne brez radosti in ne brez bolesti — in ona je vedno sprejemala življenje, kakor je: brez iluzij in brez predsodkov, z nekakim zdravim optimizmom in krepko voljo do zmage. Bilo je mnogo zmag in razočaranj, toda preko obupa se je priborila vedno znova do vere v življenje. In v tej veri se je razvijala tudi njena umetnost. «Najlepših stvari pravzaprav človek nikoli ne napiše,» mi je rekla nekeč, «vedno le sanja o njih... Mislim na neko knjigo, ki bi obsegala zbirko takih najlepših stvari...» Življenje ji je jemalo mnogo časa in vendar je vedno snovala, delala, ustvarjala.

Končno se je preselila v Zagreb. Zagrebški milje je bil zanjo mnogo primernejši nego ljubljanski, ki je vedno nekoliko ozkosrčen in starokopiten. Toda oni moderni zagrebški milje, ki bi bil za vsako ceno rad svetoven ali vsaj dunajski, ima v sebi tudi mnogo nezdravega. Zofka sama je to najbolje čutila, saj je izhajala iz zdravega slovenskega ozemlja in je vedno s ponosom trdila, da je Slovenka. Doma je bila tam nekje v bloških hribih in njena nemirna duša se je izčistila v borbi z življenjem. Zato je z bolestjo gledala ljudi, propadajoče v gnilobi modernega življenja, posebno ko so prihajali novi časi, zahtevajoči krepkih, zdravih ljudi. Uredila si je svoj dom na Pantovčaku, malem zagrebškem griču, kjer stoji nekaj novih vil. V «Njenem življenju» je popisala boj matere, ki skuša rešiti svoje otroke prokletstva, ki ga je prinesel v družino mož s svojim nepoštenim življenjem, kajti grehi staršev se maščujejo nad otroki... Marljivo je sodelovala s svojimi mojsterskimi feljtoni pri zagrebških listih. Tako se je napolnila ura usode in vojna furija je zadivjala nad Evropo. V težkih dneh občnega trpljenja in nestrpnega pričakovanja je pisala svojo «Hanka». Hanka je njena velika življenjska izpoved iz burnih časov. Ker ni mogla govoriti o domačih razmerah, je predstavila dogodke na poljska tla — toda čitatelj ves čas dobro čuti, da je govor o nas. Hanka je bila poročena s tujcem in je ob času narodnih bojev čutila, da je tak zakon nenaraven. Ko je nastala vojna, je odšel mož na Nemško in ona je ostala sama — ne sama — imela je prijatelja, a tudi on je moral na vojno. Bog ve, kam ga je zanesel bojni vihar — Hanka čuti njegovo bližino in piše vse, kar se godi okrog nje. Vsa knjiga je velika izpoved ženske duše — žene, sestre, prijateljice, matere. Knjiga je izšla l. 1917. — pisana je v srbohrvaščini in je žal med Slovenkami našla premalo čitateljic. «Hanka» je lepa knjiga, ena najlepših knjig iz vojne dobe in ena najlepših jugoslovanskih knjig. Med tem se je začelo naše t. zv. deklaracijsko gibanje proti Avstriji in naše žene so marljivo zbirale podpise, ki so pričali o naši enotni narodni volji.

Zofka je spoznala važnost časa in je ustanovila v Zagrebu «Ženski svet», ki se je potem prekrstil v «Jugoslovensko ženo». To je bila doslej naša najboljša ženska revija, ki je imela namen zbrati vse ženske sile na skupno delo. Toda Zofka je imela vedno poleg odločnih in iskrenih prijateljev tudi dovolj nasprotnikov in nasprotnic. Zagrebški milje! In tako je «Jugoslovenska žena» prenehala izhajati. Rastla je borba med nacijonalizmom in separatizmom. Stala je v sredi tega boja ob strani svojega moža Jurija Demetrovića s polno odločnostjo in tudi njej lastno bojevitostjo. Kaj je prestala v teh zadnjih letih, o tem bo govoril njen dnevnik, ki ga je napisala in dala shraniti, da izide šele po letih, ko bo mnogo sedanjega že zapadlo v preteklosti. Zato pa se je pri njej razvil krepko dramatičen talent, ki se kaže v njenem zadnjem velikem delu «Vnuk kraljevića Marka». To so prizori iz svetovne vojne in prvih časov po nji. Njen krepki slog, neposrednost in iskrenost se kaže ravno v tem nenavadnem delu, ki bo za vso bodočnost velik dokument našega časa. Knjiga je izšla pod imenom «Marko Gvozdanovič» in nosi na sebi tako krepke poteze, da bi nihče ne pričakoval, da se skriva za tem imenom pisateljica. Armada nasprotnikov se je zagnala proti nji, kajti resnica je bila tu povedana ognjevitro, jasno in brezobzirno. V spisu «Obtožujem» je pisateljica odgovorila svojim nasprotnikom. Dvignila je svoj glas proti vsem, ki z brezvestnim cinizmom pljujejo na ideale in z demonskim sovraštvom uničujejo delo, ustvarjeno iz milijonskih žrtev in življenj. Posebno se obrača proti strastem izdajalstva, ki se je razpaslo v domovini velikega izdajalca.

Na počitnice hodi rada kam na deželo med preproste ljudi. Tam najde takoj dovolj prijateljev in prijateljic, kajti njena iskrena ljubezen do priprostega človeka ji pridobi povsod zaupanje poštenih src. Tako se vrača po počitku zopet sveža in okrepečana na svoje delo. Pozna vse pokrajine naše zemlje in ima povsod mnogo znancev in prijateljev, ki z njimi rada dopisuje. Zato je obširno nje delo in bo iz njega odseval velik del našega sedanjega življenja. Rada pride v Ljubljano, da se odpočije za trenutek, dasi dobro čuti, da tu ne najde onih dobrih, odkritih src, ki jih išče... V Ljubljani smo radi malenkostni, nekoliko filisterski in vsaj na videz precej cinični. Rada bi se pogovorila o tem in onem, rada filozofira, politizira — in debatira, in pri tem pove odkrito vse, kakor misli — mi pa se radi prikrivamo in govorimo kaj navađnega, konvencionelnega, brezpomembnega. Tako se vrača navadno nekoliko razočarana, vendar nas ima rada — mislim, Slovence sploh in nas par znancev, sicer — se mi zdi — nima tu mnogo znank in prijateljic. In vendar je to naš najsilnejši talent, na katerega smo lahko ponosni. Da je doma v domovini Selme Lagerlöfove, bi prevajali njena dela in bi jo občudovali. Njeno delo še ni dokončano — njena ustvarjajoča sila je še krepka in sveža. Upajmo, da pride zdaj še ono najlepše, najpopolnejše, naše...

«Mlada sem še, pa upam, da pridem še kdaj do besede. Nekateri moji javni in privatni kritiki mi svetujejo zdaj, da naj pišem brez tendence, zdaj

zopet, da moram imeti idejo, smoter, namen — tendenco. Jaz mslim, da imata srce in razum enako pravico, da zdaj ideje, zdaj čustva prevladujejo v naši duši, in po tem se ravnam...» — (Zofka Kveder, *Odsevi* 1902).

«...Tisti, ki me razumejo, vedo, kakšna sem in kakšni so moji cilji; drugim, ki me ne razumejo in nočejo razumeti, bi bilo vsako razlaganje zaman, ker stojimo preveč na različnih stališčih. — Vedno sem bila odkritosrčna, vedno sem imela najlepše namene, vedno je bil moj cilj napredek, vedno sem se potegovala za pravice slabih in za svobodo osebnosti. In jaz mislim, da je tudi to že nekaj, pa naj sem bila tudi večkrat naivna, ali smešna, ali pregoreča v svojih prizadevanjih...» — (Zofka Kveder, *Odsevi* 1902).

(Dr. J. Lah.)

(Dr. Joža Glonar) *Mlada leta Pavline Pajkove.*

5.

V Gorici 14/3 1875.

Moj dobri prijatelj!

Ne imejte me za nehvaležnico ker sem se do danes mudila k spolnevanju svoje dolžnosti, to je, da bi se Vam zahvalila za Vaš trud in prizadevanje tako hitro ustreči mojej želji. A, ker v svoji družini spolnujem dolžnosti hišne gospodarice, mater svojima sestrama in splošne vladarice, ne morem vselej porabljeni čas, za kar bi htela. Denes pak, ki je nedelja, pustila sem naj sestri bez mene z bratom v Solkanu gresti, da jaz zamorem, bez biti nadlegovana, z Vami se nekoliko pomenkovati.

Ah, Vi ne veste, kako da sleherna besedica zaupana človeku koji me umeje, mi pomaga odkladati teže mojega srca, koja teža kot velikanska skala na njem počiva. Le žalibog, da dosedaj, mi je bilo dano najti le malo takovih bitij koji bi me umevali; srečnemu, radostnemu človeku se vsakedo rad približava, a nesrečnemu, v togi utopljenemu — nij je prijazne roke da bi mu pomagala zatreči gorke solzé, nij je tešilne besede da bi ulila mu up v obupno srce. A kam sem zabredla? Je-li namen mojega pisma dolgočasiti Vas ali clo žalostiti svojim tožnim premišljevanjem v kojem sem vedno utopljena? Ne zamerite; poskusila bom razvedriti se ter veselejša nadaljevati. —

Z eno besedo: presrčna Vam hvala za obili Vaš trud pri popravljanju mi pesnij. Prepisala in razposlala sem je koj, kamor sem jih bila namenila. A jako žal mi je bilo, ko sem bila zapazila — ko sem vže bila pismo oddala — da ste mi v nekem kotiču gorkò priporočali naj pazim pri prepisovanju na akcente, kar pak jaz ne morem zagotoviti če sem ali ne bila pazljiva na njih; menim, da ne veliko. Upam, da bo pa gos, Pajk k temu pripomogel. A jaz Vam moram odkritosrčno povedati, na nejsem svojim učiteljem popolnoma zadovoljna. Vi ste predobri, Vi me nič, prav nič ne pokarate ko vem, da zaslužim obilo «fervejsov». Ne mislite, da bi mi ojstra Vaša beseda razžalila; vsaka Vaša opazka na mojo slabost mi bode nov dokaz Vašega prijateljstva, ker s tem bom spoznavala da želite le moj napredek. Una dva soneta koja ste odvrgli čes, da Vam nejso dosta jasna, si bom potrudila ja popravljati, pa od enega — «Ljubezen» — se bojim da ne bo nič. Gotovo, ko bi bila pri Vas, povedala bi Vam svoja prava misel, pa bi se dalo kaj popravljati a takò, Vi me ne umejete a jaz, ki prav dobro vem, kaj hčem reči, si ne morem pomagati, ker ne znam šče izraziti vsako misel, ker ne znam v umetnosti prestavljanja besed ukup namenjenih vezati; i tega je vse kriva ona božja slovnica koja ne morem se je šče privaditi,

Počasu, a prav počasu vse bode šlo.

I večkrat ponavljene napake mojih pisem, prosim, navedite mi je.

Vi pravite, da ste veseli, ker ste se z menoj seznanili ker v meni nekaj vidite, kar je Vam po volji; potem v drugem kraju sopet hvalite moje «lepo» srce.

Gospod! Ste li si pomenili kaj pravi moj sonet «Domišljiji»? Pazite, da ne bode enkrat i Vam veljali to zavoljo čednostih kojih si na me domišljavate. Ali res vidite v tem kaj posebnega da jaz svoje rane, svoje bolečine opevam? Ko bi srečna bila in bi tuje rane, tuje nezgode opevala, potem, mogli bi reči, da imam «lepo», «blago» srce, a takò, žalibog da jaz družega v tem ne vidim nego ena slabost od več s kojo dolgočasim ljudstvo svojim vednim enakim toženjem. Tedaj več me ne olišpate s čednostimi kojih nejsem jih nikdar zaslužila!

Gospodu Pajk-u sem nekoliko povelja o najino znanje pa, kakor sem spoznala z njegovega pisma, moral je o tem vže vedeti, Ste li mu Vi to pisali¹²). Poslane mu pesniji mu dopadajo jako samò jedna «Prazni up» pravi, da mu nej dosta jasna. Gotovo, On ne mene, ne mojih družbinskih razmer ne pozna — tako pravi — zato so mu moje pesniji morda malo temne; i njega bom morala seznaniti z mojim poprejšnjem i sedanjem življenjem. Tedaj i gospa Pesjakova vé o najinega prijateljstva? Stavim, da ste ji i vsa moja pisma pokazali. Ali se je morala načuditi slabemu pisanju! Prijatelj Vas tedaj nagajajo zavoljo mešanih Vaših pesnih, zavoljo — Roze Polegekove? A kako Vas to nagajanje veseli! I mene dolžuje radovedno ljudstvo marsikacega ter hoté trditi da so moje pesniji večim namenjene; ker one so zdaj mile, zdaj žalostne zdaj sopet ojstre. A moje pesmi, od prve do zadnje, le enemu veljajo i bodo i vsikdar! Le malokedo slutiti ime mojega pravega ideala, ker moja ljubav bila je skrita, razcvetevala je štiri dolga leta na skrivnem. Bila je enaka ponižnej vijolici za kojo se malo kedo briga, ker na skrivnem razcveteva, koja vonjava pa nam je velikokrati milejša od one, marsikatere nežne cvetice ki se šopiri v krasnem vrtu.

Poznate-li Vi nekojega g.: Josip Cimprle dijak v Ljubljani? Ker mislim da, Vam koj nekaj naprosim.

Pred nekaterimi dnevi dobila sem od njega pismo, v kojem mi čestita kot novo prikazen na literalnem polju Slovencev; mi odkriva, da je i on šče le lani nastopil na-nj, ter mi naveda svoji v «Zori» vže izdani pesni prošé me ponižno naj bi blagovolila stopiti ž njim v pisemsko zvezo. Jaz bi mu prav rada odgovorila na tako prijazno pismo a, ker eno pismo bi drugo izvabilo, kar pa mi čas ne pripušča s tolikim se dopisovati — ker imam obilo sorodnikov s kojim si dopisavam — in ker i nečem da bi smatral mojo molčanje kot dokaz ošabnosti, prosim Vas prav lepo, blagovolite mu oznaniti kar sledi: — A pazite, prosim, da ga ne spravite zavoljo tega v zadrgo, posebno preko sošolcev ker ti so kakrati «hudobni» ter bi utegnili ga nagajati češ: da je udobil «košek» kar bi mi bilo jako žal. —

Recite mu tedaj, zraven gor omenjenega uzroka zakaj ne morem i ž njim se dopisavati, da me je močno razvesililo njegovo pismo ker v njem z veseljem sprevidim da svojimi pesmami razveselim i nekatero slovensko srce, kar je venòar i moja srčna želja: Slovcem v čem biti na prid; dlje, da me veseli poznati pravo ime stvaritelja pesem: «Dvojini vihar» koja pesem je mene tako dopala, da sem jo na pamet naučila ter jo sebi v tolažbo večkrat deklamujem: naj le marljivo nadaljuje; z veseljem bom vsikdar čitala proizvode mladega njegovega talenta ter ime njegovo hranila v prijazen spomin¹³!

Denes sem bila malo predolga svojim pisanjem, taka kot huda ura, kali? A ker od sedaj napreje bodo moja pisma redkeje, ker sem si naložila dolžnost Vam enkrat na mesec pisati, kar hočem i vestno spolnavati, bodo i vselej moja pisma dolgša. Sramujem se svoje pisave, taka je, da jo sama skoro ne umejem. Ne zamerite mi, prosim, saj ste mi prijatelj, kot takega pa, morate več na srce nego na lepopisje gledati; čas ne dopušča mi! Zdravo! dragi mi prijatelj.

Hvaležna Vam prijateljica

Srečne praznike!

Pavlina

6.

V Gorici 18/3 1875.

Moj dobri prijatelj!

K vošilam, koja Vas bodo pozdravljala na jutro Vašega goda dan, blagovolite priložiti še najsrčneja in najtopleja od Svoje nove prijateljice

Pavline.

P. S. Prosim, prijatelj, da tem bornim vrstam si ne dajate skrb za se mi zahvaljevati, jaz ostajam Vam, ne Vi mene, pismo dolžana. Ne bojte se da bi jaz gos. Sušniku odgovorila če bi mi pisal, jaz ne odgovarjam tako hitro vsakej pismi, le denite na stran to skrb! — I gos. Ciperlu, če mu nejste vžé, treba nej da mu objavite kar sem Vam v svojem zadnjem pismu naročila. —

Prijatelj, Vi ste me napčno razumeli gledé «Domišljiji», to nikakor ne velja Vam, Vašemu srcu, to je bilo le meni namenjeno, čednostim s kojim mi blagovolite povzdigniti, ker jaz se bojim, da ne bi Vi morda enkrat izpoznali, da nejsem tak biser, kot ste v začetku najinega spoznanja mislili v meni najti; drugega prav nič! —

Ne bodite torej name hudi in imejte me vedno za Svojo prijateljico! Z Bogom!

7.

Gorica 16/4 1875.

Moj dobri prijatelj!

Mesec je pretekkel od kari sem Vam zadnjokrat pisala. Mesec, ki v svoje vsakdanje opravke utopljena minol mi je takó hitro, kot jeden dan. Le mojemu srcu so dnevi meseci, meseci dolga leta; in zakaj? Mojej zvnajnosti je dano vedno sprememb živjenja, — če svoje ne, vsaj tuje — vsak dan se njej kaj novega prikaže, nad kar pazljivo obrne svojo pozornost; a moja notranjost, moje srce? Zastonj po spremembo zdihava. Nesreča, koja me je v detinskih let zadela, rodila mi je drugih nesreč; otožnost, koja se je takratí razprostirala nad mojo dušo, zvesto me spremlja ter zmerom temnejša postaja, tem zrelejše postaja moje mišljenje, globokejša moja čutila. Prazna je moja notranjost a vendar polna, da! prepolna neizmernih gorjá! Srcé, v kojem mrgólé najblažja čutila, postalo je trudno, trudno je zastonj se ozirati po bitju, s kojim bi razdvojilo svoja čutila. Preverjeno je pa tudi, da ga nikedar našlo ne bo. Mislilo je enkrat, oj da! gotovo bilo, da ga nekedó umeje, da je našlo srce njemu podobno — ali, kratke sanje! bilo je táko, dok ga je njegova vroča, ljubeča domišljija naslikovala, a potem... ali tiho, nadaljevat ne smem. Skrivnostna sodba, sodba koja mi zemljani nikedar umevali ne bomo, vladuje nad človečanstvo in njihovih cilov, njihovih namenov; prav tako nad človeških src. — Soditi, zavreči ne smem ono srce, koje, žalibože, moralo se je ukloniti drugim voljam.

Veste sedaj zakaj da so mojemu srcu meseci dolga leta? Upam, da ste me umeli. Nejma ono, ne, v življenji sprememb, a spremeni se vendar hipno njegovo žalostno stanje, ko se reši vsaj za majhen čas bremena ki ga teži. To se pa le takrat zgodi, ko v vezani ali nevezani besedi vlivam iz srcá, kar tako rada bi moja usta tožila ko bi imela komu zaupati. Táko blago urico srcu i napravim ko se z Vami, moj dobri prijatelj, pismeno pomenkujem. In táko urico vže dolgo časa pogrešava moje vbogo srce, cel mesec; in denes, denes čutim kakó se razširjava mi v oprsij, kako mi iz hvaležnosti mirneje bije ker mu je dano spet se oglasiti. In Vi kako ga poslušate? Mirni ali ganjeni, z nejevoljo ali potrpežljivostjo? Ne, preveč ne zahtevam od Vas; nikar moje govornjenje naj Vam ne gane srce; i ono ima svojih težav, čemu bi tedaj žalovalo še po tujih ran? Jedno pak zahtevam od Vas, in Vi, kot pravi prijatelj odrekati mi ne smete: potrpljenje imejte z menoj, z mojim vedno enakim toženjem in — ne zasmehujte me! To zadnje bil bi mi najsilnejši udarec, koji bi ga ne mogla prestati od takega, kojega imenavam prijatelja. —

Ste-li prejeli moje zadnje pisemce? Ker upam da, poskočim stavka Vašega pisma na kojega ste želeli pojasnilo, ker upam in želim da bi bili iz unih

kratkih besedij z omenjenega pisemca popolnoma umeli, kaj so htele pomeniti besede se kojimi sem Vas spominjala svojega soneta «Domišljije»¹⁴). Nemila osoda pisem je žalibog res ta, da njih pošiljatelj ne vé v kakovem dušnem stanju ona najdejo prijemnika, in da jim ne more pridetí tolmača; zato več o tem ne govorim, da spet v nerazumljenju ne zabredem. —

Lepa hvala prijatelj za Vaših, skor bi rekla, očetovskih opominov; znala jih bom poštovat ker prepričana sem, da Vi bolje nego jaz svetá poznate. A i meni, verujte mi, i meni je licemerstvo in zvičajnost sveta znano; mogočne izkušnje, in to bolj na drugih nego na sebi, odprle so mi k temu vže rano očij.

Kako ste s Cipr. opravili? Jeli moja želja prišla prekasno ter ste mu naročili kar sem Vam v svojem predzadnjem pismu naročila? Žal bi mi bilo, ko bi tako bilo.

Smem upati, da Vaša ojstra a žalibog prerresnična poslana mi priloga zadnjega pisma meni ne velja? Oj, recite da! Nobena ženska slabost, ko bi mi jih kedo očital, ne bi takó osramotila moj značaj, užalila mojo notranjost, ko očitanje «hinavstva» in to še proti kar mi je najdražjega, najsvetejega na sveti: proti Slovenskemu narodu in majki Slavi.

Vaš «dnevnik ljubezni» zadnje številke «Zore» je kaj izvrsten; globoko sega v srcé, komur ga bere a vendar jako zanima. Mene je zanimal, a občutila sem ob enem bridkost, koja je tarala ono dušo, ki je takó tožila. Koliki pa so, ki preberejo najglobokejše pesmi, srce stresajoče bolesti človeških gorjá, takó hladni, brez nobene iskre pomilovanja v oprsij do nesrečnega koji jih je vzbudil v življenje, kot bi se bilo moralo tako zgoditi njim v zabavo in krátek čas. —

Predrznem se, Vas spet denes nadlegovati s pošiljanjem dve pesni, koji se mi zdite tako bolni, da morajo brž k Vam v ozdravljenju. Znabiti da se ne bodo clo dale ozdraveti, a zavoljo tega podrtá ne bom, ker me osrčij nek nemški prigovor ki pravi: «Der Meister ist von Himmel nicht herabgefallen». Zastonj v Gorici letos vzdihavamo po pomladi; polovica meseca aprila je vže pretekla a še nič zelenega nej videti, še nej slišati mило žvrgolenje nežnih ptičov koje rahlo boža človeku srcé. —

Kako je pa pri Vas v Ljubljani? Kako je pa Vam, mili prijatelj, ste li kaj veseli, to je, veseli, kakor more biti človek, ki misli, čuti in trpi.

Razveselite me kmalu Svojim pismom! Z Bogom!

Odkritosrčna Vam prijateljica

Pavlina.

¹²) Očividen Pajkov odgovor na neko tako Cimpermanovo pismo je prvi odstavek njegovega pisma z dne 22. marca 1875: «P. D. je izvrstni biser, koji se je mogel na Slovenskem glede poezije najti. Pavlina je šče v jeziku neokretna — čudno, da poezije od nje so boljše nego nje proza —, ali ona je globokočutna, zares s poetiškim genijem nadarjena. Promotrite samo njeno slednjo pesem «Cveticam!» («Zora», 1875, str. 43). Škoda, da je v lahonskej okolnosti — brat nje, slišim, je Lahon primae classis —!»

¹³) Cimperman je storil ravno narobe in se je ob tej priliki iz Ciperla ponorčeval. Glej več o tem v «Lj. Zvonu», 1920, str. 652—4.

¹⁴) Ta sonet je izšel v «Zori» šele 15. novembra 1875, na str. 171.

«Slava je prah — ljubezen je življenje».

* * *

«Razum brez duše — najlepši cvet brez vonja in sadu».

* * *

«Molk je tisočkrat in tisočeren odgovor».

Valerija, hči cesarja Dijoklecijana. (Ivan Zorec)

(Osnutek zgodovinskega romana.)

III.

Drugi dan sta prišla v veliko palačo Aspalat Scipijon Libanij in sin Flavij.

Dijoklecijan, čokat, precej debel, že sivolas mož z mirnim, resnim obrazom, se je zelo razveselil starega prijatelja in svetovavca.

Na dolgem, stebrastem hodniku širnega palačnega pročelja ob morski strani sta moža počivala na zložnih klopeh in se živo pogovarjala.

Pod njim je pokojno dihala morje, beli galebi so se v širokih krogih spuščali nanj in ga poredno, naglo poljubljali s temnimi kljuni, kričeč od veselja in vreščeč od strahu.

«Ali si srečen, o cesar?» je vprašal Libanij.

«Srečen je tisti, ki je zadovoljen sam s seboj, tisti, ki se že zvečer veseli prihodnjega dne. In tako srečen sem jaz, glej!»

«Dà, srečen si in zadovoljen, ker si dosegel, kar si hotel, in se ognil vsemu, česar nisi več maral.»

«Tako sem dosegel srečo prostosti, zlate prostosti.»

«Kaj je prostost?»

«Če nič nedosežnega ne želiš in se pred ničemur ne bojiš, si prost.»

«Mir srca je največja sreča, zares.»

«Ne vdajaj se poželenju, pa si ohraniš mir srca.»

«Dà, sustine et abstine — moško prenašaj vse težave in modro premaguj vse želje.»

«To zmore le močna osebnost.»

«Kako jo vzgojiš?»

«Kako? Osebnost se razvija v učenju in premišljevanju in v spoznanju samega sebe,» je počasi rekel sivolasi cesar.

«In tako dosežeš največjo modrost,» mu je hitro pritegnil Libanij.

«A kaj bi bila vsa človeška modrost, če bi v njej ne bila božanska moč vesti, ki premaguje vse sebične želje.»

«Razumem te, o cesar, in verjamem ti.»

«Največjo srečo in zadovoljnost ućakamo, če imamo zadosti moči, da se odrećemo sebićnim nasladam ćasti in oblasti in slave in se vrnemo k materi naravi. Na njenih prsih dobimo mir, ki ġa potrebuje duša. Narava je božja. Kdor jo ima rad, ġa posveća, in uboġo srce, razburjeno od strasti, se mu cdpoćije. In ta mir je vsebina in plaćilo velike modrosti.»

«Težko je doseći tako veliko modrost; zakaj ćlovek se le nerad odreka nasladam uġodnega življenja, ki je kratko, kratko.»

«Će vse premisli, mu ni težko.»

«Modrijanu, — dà.»

«Vsakdo postane modrijan, će premislja sebe in svet.»

«Kako dolgo mora iskati in premišljati?»

«Vse življenje.»

«Vse življenje?»

«Da spozna modrost.»

«In kaj je modrost?»

«Modrost je spoznanje in je v večnih bogovih.»

«Torej je ne doseže nikoli?»

«Popolnoma, res, nikoli. Ali s tem prizadevanjem je deležen največje sreče.»

«Kako se izkaže sreča, kakšna je?»

«V občutku zadoščenja in veselja, ki je modrijanu plačilo, posebno pa v zavesti, da jo je iskal in se iznebil predsodkov.»

«Kaj je veselje; kaj je predsodek?»

«Kako bi ti povedal?» je odgovoril cesar in se je za trenotek zamislil.

«Preden sem postal cesar in ko sem cesarjeval, nisem poznal veselja, kakor ga uživam zdaj, ko sem se odpovedal svetu in vsemu.»

«Ali nista torej mir in zadovoljnost pravo veselje?»

«Veselje,» se je domislil Dijoklecijan, «je pravi in resnični užitek naših čustev, užitek brez mere, brez ovir.»

«Brezmejno, nenasitno?» je nastavljal Libanij.

«Ne, čisto brezmejen užitek ni mogoč,» se je cesar umikal. «Tudi v veselju se čustva utrujajo in potrebujejo počitka, miru ali vsaj spremembe. In tako veselje najde novega uživanja v — domišljiji, v premišljevanju o užitem veselju.»

«A kaj je predsodek?»

«Predsodek je vsaka vsiljena dolžnost, torej dolžnost, ki ni naravna. Nauki velike narave so nam najzanesljivejši voditelj in moder je in brez predsodkov, kdor naravo dobro pozna.»

«Blagor se ti, o cesar, ki si je otrešel predsodkov!» se mu je Libanij priklonil v resničnem občudovanju.

Dijoklecijan je pomolčal in gledal nekamo v daljavo po morju, ki se je kodralo v mirnem vetrcu in ki je bleščalo v žgočem solncu. Morda je premišljal o slavnih zmagah, ki jih je bil izvojeval v čast in slavo in svetovno nadoblast rimskega orla; nemara se je spominjal svojih hrabrih legij, ki so ga bile vzdignile na ščit in ga nesle na cesarski prestol? Ali pa je v tem trenutku čutil še enkrat tisto neskončno veselje in olajšanje, ki ga je prevzemalo ta čas, ko je zmagalo hrepenenje po odpočitku, po miru v daljni rodni domovini pod gologlavimi vrhovi sivega Mosorja v zelenem solnčnem zalivu, kamor ga je iz bojov in nemira sveta zmerom živeje vabila prekrasna šestnajsterostolpna palača, — kdo ve?»

«Človek,» je naposled rekel cesar, «si v življenju za ceno duševnega miru ne pribojuje nič drugega kakor kes in onemoglost.»

«Zakaj?»

«Ker mu je šele v starosti žal za vsak madež, ki mu je ponečdil mladost; ker zmerom prekesno spozna, kako bi bil moral živeti.»

«To je življenje, o cesar. Kakor ima namreč leto solčne pomladne in čemerne jesenske dneve, ali jih nima tudi naše življenje, ali jih nima vse človeštvo?» je odgovoril Libanij.

«Žal, da je to le preres.»

«Kdo misli v topli spomladi na vetrovno jesen; kdo, ki ga bogovi niso obdarili s krepostmi razuma in srca, premišlja v mladosti o starosti, ki je ne pozna in ne veruje vanjo?»

«Resnična ti je beseda in modra, o prijatelj. Ampak pomisli: Današnji naš rod, potomec slavnih, hrabrih, čednostnih prednikov, — kakšen pa je? Slab in gnil, brez nrvnosti in brez žive vere v nesmrtno bogove... Zato pada v pogubno mehkužnost in omahuje v mrak krivoverstva.»

«Velika ti je modrost in pravičnost, o cesar!» mu je Libanij vrnil poklon.

«Kako je mogoče, da se ljudje na primer dadó slepiti neukim potepuhom, ki oznanjajo prevratne nauke nekega križanega Nazarenca?» se je cesar zatogotil.

«Oprosti, o cesar, sam si rekel, da popolne modrosti, vsega spoznanja ne dosežemo nikoli. Ali se nisi morda nekoliko motil, ko si premišljal o veri kristjanov?»

«Nisem se. Kristjani motijo mir in izpodkopavajo zadovoljnost državljanov, zanikujejo oblast cesarja in verujejo, da se jim iz njih srede rodi cesar, ki uniči in pobije vse druge vladarje sveta.»

«Slišal sem o tem,» je dejal Libanij.

V tisti dobi se ni še polegel spomin prvih mučenikov za novo vero in kristjanje so še prav trdno verovali, da bo Krist, ki bo prišel kmalu spet na svet, ugonobil sovražnike svojih nauk in ustanovil mogočno posvetno kraljestvo; da bodo smeli v tem kraljestvu živeti zgolj in samo kristjanje in da bodo njih delež neskončne naslade vseh vrst.

Ves tedanji krščanski svet je od dne do dne pričakoval odrešenika.

To vero, ki jo je bila v tolažbo preganjanim kristjanom rodila tista junaška doba, ko sta se najhuje bojevala paganski materializem in mistični krščanski idealizem in ko se je že videlo, da bo ideja premagala materijo, je posebno goreče širil tudi Kv. Septim Florent Tertulijan iz Kartagine.

Tertulijan je bil govornik, pravnik in odvetnik, kasneje duhovnik. Kmalu se je pridružil sekti montanistov, ki jo je bil ustanovil neki Frigijec Montan. Tudi ti razkolniki so čakali bližnjega konca poganskega sveta. Zato so oznanjali nrvnost in čistost in neko sanjavo in pretirano pobožnost.

Bojeviti in strastni Tertulijan je bil, odkar je bil postal montanist, silno strog in nestrpen. V svojih spisih pa je s pravo odvetniško zgovornostjo branil kristjane pred očitki, da izpodkopavajo državo, sovražijo cesarja in koljejo otroke.

Trd in nestrpen, kakor je bil, je tudi preklinjal vsakogar, ki se je umikal mučeniškemu vencu (fuga in persecutione), in ni dovoljeval, da bi se vdovci ali vdove še enkrat ženili ali možile.

Govornik Arnobij iz Numidije je za njim še v dobi Dijoklecijanovega vladanja izdal sedem knjig «Adversus nationes,» polnih ostrih prerokanj in votlih rečenic, pa brez zadostnega razumevanja krščanske vere.

Njegov učenec L. Cecilij Firmijan Laktancij, ki je bil v jeziku in govoru skoraj enak Ciceronu, je takisto izdal «Institutiones divinae», v sedmih knjigah zbrane krščanske dogme, «De ira dei» in «De mortibus persecutorum», vse sami strastni opisi preganjanja kristjanov od Nerona do Dijoklecijana. —

Cesar je dolgo molčal, potlej pa je pogledal Libanija naravnost v oči in mu je dejal:

«Nihče ne ljubi cesarja, če se mu ne pokori, če ga ne spoštuje po božje in če ne ljubi naroda, ki mu cesar vlada po volji mogočnih in večnih bogov.»

«To je res, o cesar.»

«Narod pa je telo cesarja in cesar je duša naroda. A kaj je duša brez telesa in cesar brez naroda? Ali ne zgolj modrosloven in političen pojml...? Duša mora biti mirna, čista, da je telo srečno, zdravo... In to sem hotel, ko sem v svojem cesarstvu trebil in preganjal prevratne zablode nestrpnih kristjanov!» je trdo poudaril s togotnim glasom.

«Ni dvoma, božanstveni cesar, krepka ti je bila roka in modro si skrbel za srečo države.»

Dijoklecijan je gledal v tla in je molčal.

«Če bi namestniki ne bili krivo poročali, bi si bil, moder kakor si, pritegnil moč krščanske misli in vere v službo države,» je odločno nadaljeval Libanij.

«Zmisel besedi ti je, o prijatelj, da misli krščanstva nisem zatrl, ampak da sem jo s preganjanjem celo utrjeval; ali ne?»

«Rekel si, o cesar. Misel je neumrjoča!»

«In vendar se ne kesam, da sem trebil prekucuhe, ki so mi s svojimi prevratnimi nauki podirali državni red in mir narodov!» se je cesar silno razburjal, a togote mu v glasu ni bilo več.

Najbrž se je bil spomnil, da niti njegovo sorodstvo ni bilo brez očitka.

Saj je s svojo hčerjo Suzano umrl za vero kristjanov njegov lastni brat Gabinij, ki je bil celo krščanski svečenik; na morišču mu je dal glavo lastni stric Gaj, v samem Rimu škof in papež; življenje so vzeli tudi uju Klavdiju, tribunu, z ženo Prepedigno in otrokoma Aleksandrom in Kutijo; rabelj je odsekal glavo daljnemu sorodniku Maksimu.... In vse te mučenike je občestvo kristjanov častilo kot svetnike!*)

A pravili, poročali so, da se mu celo lastna žena Priska in edina hči Valerija, ki jo ljubi kakor mir svoje duše in mogočnega zaščitnika svoje hiše, boga Eskulapa, skrivaj zatekata k tajnim verskim obredom potuhnjenih kristjanov.

Ob tem spominu mu je glava klonila na prsi, v obraz so se mu vrezale trde poteze in iz oči mu je zagorel jezen, vroč plamen.

Sivolasi cesar je vzdihnil in ni dvignil oči, ko je Libanij, ki je slutil njegove žalostne misli, začel v sočutni obzirnosti govoriti o drugih, prijetnejših stvareh.

Ali trma in kljubovalna odločnost sta dušili kes, če se je po Libanijevih besedah budil v srcu hudega cesarja.

Tudi Libanij je obmolknil in misli so mu šle do sina, ki je ljubil, brez upa ljubil cesarjevo hčer Valerijo, modro, izobraženo ženo in skrivno kristjanko.

(Dalje prihodnjic.)

*) Acta sanctorum: S. Susanna. -- Liber pontificalis. -- Pis.

Razhod na gori. (Miran Jarc)

Gost, črn gozd je izpustil troje ljudi na planoto na vrhu pod srebrno polnoč, kjer se vse razodeva in sprošča v neskončno pesem.

Sedli so na sveže obtesana debela na tleh, da se morda okopljejo v rosi zvezdâ, morda pa, da se v svetem trenutku te vesoljne tišine zagledajo, kot se doslej še nikoli niso in se lažje — razidejo, kajti neredko se dva človeka za dolgo, dolgo dobo poslovita v hipu usodnega zlitja.

Vladimir se je odmaknil na konec hloda; pustil je Vlasto in Danijela, da sta besedila drug poleg drugega o vilah in duhovih, o zvezdah in kresnicah, ki so se vžigale iz grmovja in jih je Danijel lovil, da jih vtakne Vlasti v lase. Šele ko je Vladimir prižgal cigareto, se je njegov prijatelj ovedel in vzkliknil: «Kaj pa kvariš zrak...» Te besede je Vladimir že vnaprej slutil in je bil vesel v srcu, da se je oni-drugi vznejevoljil in je odvrnil (in oni «drugi» je vztrepetal, kot da ga je zasekalo v dušo): «Za vaju je zraka še dovolj... kot ga je bilo nekoč za naju, kaj ne Vlas-ta?»

Vlasta pa je bila tako tiha, da se je njen molk zarezal do zvezd, celo v dušo njenih obeh spremljevalcev. Morda se je spomnila na vse davne večere, ko sta se z Vladimирjem ljubila in gorela v slasti trpljenja, ki se je slednjič vanje zarezalo kot grozno strašilo iz onostranosti.

«Gospodična, bog ve, kako je nocoj v nas,» je nehote glasno spreletelo Danijela, Vlasta pa je samo zavzdihnila, četudi komaj slišno. A da jo potolaži, ji je dejal: «Nate kresnico, gospodična Vlasta, eno... dve... tri... kot dijadem Vam bodo blestele v laseh... in boste kot rusalka... ah, zleknite se vznak... tam... zadaj na obzorju vzhaja luna... popolnočna luna, ... čujte, kako se v njeno rast zasekavajo plašni klici skovirja.»

In ona je sprejela kresnice in se ozirala za luno. Klice skovirja pa je poslušal Vladimir... in v njem je zrastle bridka podoba: zadnjič sem ji tudi jaz ponujal kresnice, a ona se mi je posmehnila, češ: lažeš... Da, lagal sem, ker sva vedela vse, kako je med nama, kako je med — moškim in žensko. Zadnjič — ali pred tisoč leti —, da... potem pa je prišel on, Danijel, moj prijatelj — in komaj, da se je dotaknil njene roke, komaj, da ji je pogledal v obraz — ah, ne... toda dotaknil se je njene duše, v dušo se ji je prelil — kot jaz nikoli, da, v dušo, — v dušo in ona ga ljubi...»

Ob poslednjih tihih besedah v svojem srcu je tako vzdrltel, da je ta nevidni val pljusnil na breg k onima dvema, ki sta kar sredi pogovora umolknila...

Vladimir je vstal in šel počasi k robu hriba.

Pod njim se je razprostirala zemlja... zemlja, tja do obzorja, vprav do tam, kjer se pričinja večnost neba; sama zemlja z dolinami in vodami in gozdovi, z vasmi, mestom prav v daljavi. Tam je utripalo tisoče lučic skozi megleni ovoj.

In vse je bilo videti tako neznatno: vsa nasprotja, ki burijo nižave, so zdaj izravnana in vse je veličastna pesnitev. Zemlja, zemlja... in nad

njo nebo. V sredi pa stoji človek... človek vseh dob in vekov, vedno isti, človek, čudno bitje, postavljeno med kamen, drevo in žival, pa med duhove, ki se javljajo v skrivnostnih urah... Vsepovsod in v vse smeri vro tajne sile... dobre in zle, viharne in pokojne in človek jih prestreza, v dušo jih srka in potem — dela, dela kakor mu velevalo te sile... dobre ali zle, pokojne ali viharne. Ali nad vsem pa bdi veselstvo — srebrno in trepetajoče kot neviden sveder, ki vrta in vrta v dušo; ali pa kot ponihavajoči kazalec pri tehtnici... pri tej večni tehtnici z našimi dobrimi in zlimi deli. Duša... duša... duša! —

In Vladimirju je bilo, kot da ga uspavajo pesmi, kot jih ni slišal nikoli še, — nikoli še tam v dolini.

In ko se je spet vrnil k hlodu, je bil ves izpremenjen, kakor da je med «prej» in «zdaj» brezno večnega časa, — da: bila je večnost doživetja!

Ko se je spet ozrl na Vlasto (na nekdanje svoje dekle) in na Danijela — prijatelja, ga je prevzela čudna, boleča tesnoba.

Vlasta ga je ljubo (njemu se je zdelo, da usmiljeno) vprašala: «Vladimir, kaj si tako sam. Bodimo vsi trije...»

«Sam», se je zamračil, «kjer sta dva, naj ne bo tretji...» in še je zamolklo dodal «... in kadar je človek z večnostjo v pogovoru, ne sme biti zraven zaljubljenec.»

Onadva sta se skrivila pod njegovimi besedami in ga — nista razumela.

«Vladimir — toda kaj ti je?» ga je prosil Danijel.

«Kaj mi je?» se je oni zasmel. «Spomnil sem se zgodbe, stare tisoč let in še več... napisane pa za vse dni do konca sveta. Strah me je te zgodbe... kot zrcalo je... kaj vem...»

In govoril je jima o — Mariji Magdaleni, o Jezusu in Judežu Iškarjotu.

Ko je končal, je prebledel. Nato pa je stopil k onima dvema — k svoji nekdanji ljubici in k — njemu. Vlasta je imela rosne oči, Danijel pa je bil tih od žalosti in položil je roko Vladimirju na rame: «Vladimir, ne bodi žalosten... glej, že zaradi — tvoje... tvoje Vlaste ne...»

«Moje?» se je podsmešno utrvalo v Vladimirju, ki je segel Danijelu v roko in zaklical: «Ti si moj, moj, moj!»

In vsi trije so se sproščeni oddahnili.

Ker pa je bila že tretja ura popolnoči, so se odpravili k povratku čez gozd v nižino.

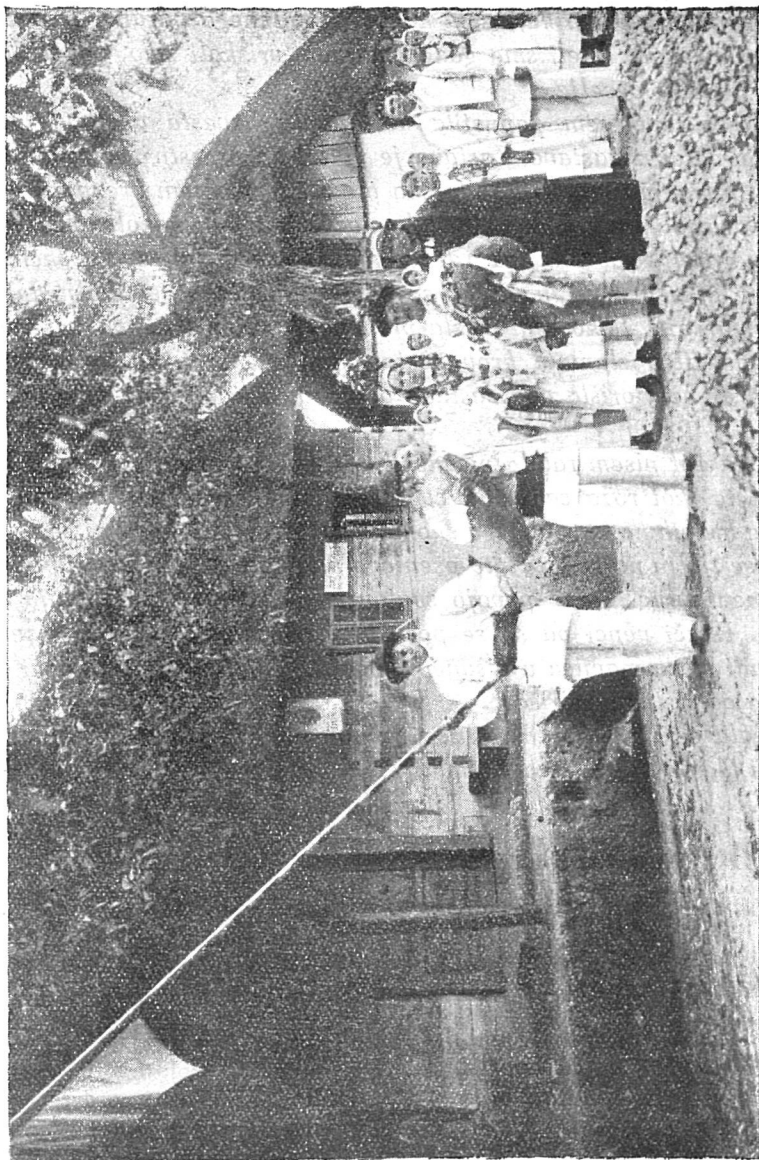
Šli so skupaj, toda njihove duše so bile daleč, daleč druga od druge.

Šli so vsak k svoji zvezdi na daljno pot... trije ljudje, ki so stopali za pogrebom svojih prijateljskih src... Bog ve, kedaj se spet ugledajo in kako...

O, duša, duša — ti nam razdiraš videz vsega lepega in nas ločiš in razdvajaš, da se bomo nekoč spet — združili kot ljudje.

Pirovni kolač. (—n—)

*Minul je pisani vuzem, odjahal je zeleni Jurij, utihnila je pesem kresnic.
V zapečku stara mamica; v pisanem kožuhu pripoveduje svojim vnukom
spomine iz davnih dni,*

«Tudi jaz sem bila nekdaj drugarica rožno venčani Vesni. Šla sem na venčanje kot vila belo oblečena, iz domače preje tkanega platna sem si naredila robačo in ušpetelj. Spletla sem si štiri jugle in navezla z rožami belo sem pečo.

Na venčanju sem imela visok, rdeč rožnat venec, nakit s pisanimi trakovi in z biserno parto ob čelu in ko roža sijala moja so lica.

Mati mi je spekla pirovni kolač — vrtanj zvan — in dva nakolenčiča — mala kolača. Na dar sem dobila 10 plaht in platna pet bal, pet šmarnih petic in škudo srebrno ter dva stara križevača,

Svatje so pili na piru dvojno vino — belo in rdeče. Na ražnju so spekli dvoje jagnjet, dva odojka, osem kokoši in pitanega purana. Dva dni in dve noči smo pirovali. Imeli smo godca na meh, vriskali smo, popevali, se smejali, da je bilo veselje.

Zjutraj rano sem zapustila kot mlada nevesta očetovo hišo. Vodil nas je bajaktar z zastavo. Zastavo je vihtel na vse štiri vetrove, a je plapolala v jutranjem zraku ko morska ptica nad morjem brezkončnim. Svattje so peli, vriskali in iz kubor streljali. Jaz sem nesla nakolenčiča dva, starešina pa vrtanj, navezan na rdeče - modro vezenem svatovskem otiraču. Godec je pihal v meh in piščali so pele ko orglje na veliko nedeljo ob vselem vstajenju. Tako sem prišla pred petdesetimi leti pod ta krov. Bajaktar je zasadil v slamnat krov zastavo, pozval je tasta in taščo ter jima povedal, da sem prišla pod zastavo pod njihov krov in da imam vse pravice v hiši.

Ej, takrat nisem rabila pisanega kožuha, niti zapečka v hiši. To so bila mlada leta, kot roža sem bila cvetoča, polna kresnega plamena, kot srna sem bila brhkih nog in lahkega skoka. Deca, to je bilo, a zdaj so le spomini.»

Še se ziblje po polju zlato pšenično klasje in še žari po njivah rdeč mak — plamen žareč. Še se pevajo svatovske pesmi in še plapolajo svatovske zastave. Rdeči venci pa so se posušili, parte zatemnele in kresnice potihnile. Tudi stara mamica v pisanem kožuhu in beli svattje v obleki domačega kroja so zapustili pozorišče.

Iskala sem po Beli Krajini staro mamico v pisanem kožuhu, a vsi so mi rekli, da je ni več med živimi ...

Bolnik. (Albert Širok)

Stekel pes praska po durih ...
— Sin moj, ti je hudó? —
— Mati, prižgite mi svečo,
meni je pretemnó. —

Mati je svečo prižgala,
mali je slutila vse,
materi same od sebe
so se usule solzé.

Stekel pes praska po durih ...
— Sin moj, ti še je hudó?
— Mati, prižgite, prižgite,
meni je še pretemnó.

Štiri je sveče prižgala.
— Sin, sin moj, ti še je hudó?
Stekel pes praska po durih,
sence skoz noč gredó ...

Človeško življenje je kratko, toda v tem kratkem življenju nam je večkrat na smrt dolgčas.

*

Opravljanje je namakanje tujega perila v mlakuži.

(Ulva)

Optimizem. (Gizela F.)

«Vsi so enaki; ves svet je pokvarjen, povsod sama hinavščina. Zamanj iščem odkritosrčnosti in neskaljenega veselja... Moj Bog, kaj smo dočakali!» — Zdi se mi, da še čujem te besede sivolasega resnega gospoda, ki jih je vzkliknil vsakokrat, ko mu je bilo težko pri srcu. In mračen je bil večkrat. Gledal je v realnost, a videl je vse le skozi motna očala pesimizma. V najbolj odkriti besedi je slutil že zahrbtnost in si je slikal človekovo dušo v najtemnejši luči. Njegovo oko je prodiralo v skrite koticke srca in kar mu ni izdala govornica, je razsodila in obsodila njegova domišljija.

In takih ljudi, ki jim pravimo pesimisti, je mnogo. Kaj je vzrok mračnim mislim teh nesrečnikov? Da, nesrečni so pesimisti, srečni ne morejo biti, ker si srečo že vnaprej zagrenijo, ker ne verujejo vanjo. Zakaj ne? So-li sami tako slabi, ker ne verujejo v dobro, ali so jim življenjske razmere, prevare zastрупile srce?

Smilijo se mi, kakor sivolasi gospod pesimist.

Kdor ne veruje v dobroto človeških src, v ideale, je mrzel in tava mogoče sam v blatu, a nima moči, da bi se dvignil v jasne višine — sam ni zmožen biti ideal sebi in drugim.

Protitip sivolasega pesimista in njegovih zvestih pristašev je bila Helena Keller*), slepa in gluhonema, a odločna zagovornica zdravega življenjskega naziranja. Občudoval jo je svet, ker je dosegla veliko znanosti baš vsled svojega idejnega prepričanja, vsled silne vztrajnosti, čeprav je bila telesno tako nenormalna. Koliko se je mučila, da bi izpregovorila! In dosegla je. Ni želela le, da bi se naučila čitati, pisati in govoriti kljub nepravilnosti organov, temveč je trdno upala, da bo dosegla vse ono, kar si je postavila za cilj. Ni je prevladal sentimentalni optimizem, ki prezira obstoječe zlo; bila je uverjena, da dobro prevladuje zlo in da bodo ljudje srečni, ko bodo premagali v sebi nizke nagone; ko bodo kulturno tako visoko, da bodo izginili vsi oni predsodki, ki ločijo človeka od človeka po stanu in narodnosti. Krasni so njeni spisi o zdravem življenjskem naziranju, o optimizmu.

Ko bi si ljudje sami določali usodo — pravi Helena v svojem spisu o «n o t r a n j e m o p t i m i z m u», — bi gotovo bili vsi optimisti, ker večina vidi cilj življenja le v sreči in blagostanju. Vsakdo nosi v srcu tiho željo, da bi mu šlo vse po sreči. Nadarjeni in duševno topi, vsak misli, da ima pravico do sreče.

Zanimivo je proučevati, v čem najdejo posamezniki svojo srečo: nekateri hrepenijo po bogastvu, drugi po nadvladi, tretji po umetnosti in literaturi, a najmanj je onih, ki najdejo zadoščenje v raziskovanju lastne duše, v znanju in spoznanju.

Povprečno iščejo ljudje zadovoljnost le v blagostanju, v materia-

*) O življenju Helene Keller je prinesla „Mladika“ l. 1922. kratek opis.

lizmu. Ako dosežejo ono, po čemur hrepenijo, so blaženi, veseli, dobre volje, ljubeznivi — če ne prevladuje v njih prevzetnost. Ako pa ne dospejo do zaželjenega cilja, — koliko vzdihovanja, koliko solz! Če se čutim jaz srečno kljub vsej telesni pomanjkljivosti, če mi je tako ukoreninjeno čuvstvo sreče v srcu, da mi je postalo to čuvstvo evangelij, filozofija življenja — kratko povedano, če sem optimistinja, tedaj je že vredno, da se upoštevajo moje misli o optimizmu. Kakor povelečujejo grešniki božjo dobroto, tako hočem jaz, ki me je obdarila narava tako po mačehovsko, govoriti iz prepričanja in opevati lepoto in dobroto bitnosti.

Nekoč sem pač zrla v prepad, v katerem ni upanja, ni svetlobe, a vzbudila se je v meni ljubezen, ki mi je osvobodila dušo. Nekoč sem poznala le temo in tišino, sedaj le upanje in veselje. Nekoč sem se razjedala, sem razsajala in vpila v obupu, sedaj se veselim v zavesti, da lahko mislim, delam, da dosežem zemeljska nebesa.

Moje življenje je bilo brez preteklosti in prihodnosti, a dotaknil se je moje roke prst druge osebe*) — bila je ljubezen in usmiljenje — in tedaj se je napolnila do takrat me obdajajoča praznina in vzbudila se je v meni želja po življenju, po spoznanju. Ali zamore biti oni, ki je ušel taki ječi in ki preveva v njem blaženo čuvstvo prostosti, še pesimist?

Prehod od slabega k dobremu je bilo moje prvo spoznanje in tega spoznanja bi ne mogla popisati za nobeno ceno. Vem le toliko, da je s tem spoznanjem zableščalo v meni upanje in zadovoljstvo. Nekoč mi je rekel neki pisatelj, da se moram čutiti srečno, ker ne vidim gole realnosti, ker živim v sanjah. Res živim v sanjah, a te sanje so polne toplote in se naslanjajo ravno na realnost, na sedanost in niso gole, temveč poine blagoslova. Da sem pa spoznavala pravo veselje, pravo srečo in ljubezen, morala sem pač zreti tudi v temine, morala sem spoznati zlo in nesrečo.

Nikakor pa ni previdno, ako prezira optimist obstoječe zlo. Sentimentalni optimist, ki vidi vedno le dobro in lepo, ki namenoma prezira vse hudo, je v nevarnosti, da vsled te slepote zabrede, da zaide v pogubo. Zdravi optimizem vidi vedno le dobro in lepo, stremi in upa; a vse zlo, ki ga obdaja, mu je v svarilo, v pouk. Optimist, ki ne upošteva senčne strani življenja, je kot hiša, zidana na pesku. Le oni, ki je sam okusil zlo, žalost in nesrečo, zamore biti optimist iz prepričanja, po spoznanju, da je bilo vse ono zlo, s katerim se je moral boriti, le duševna telovadba in potrebna v dosegu duševne zrelosti.

V značaju se razvijejo le oni, ki se v življenju bojujejo, ker le v duševnem in materialnem boju se poglobijo v pravo bitnost posameznih stvari in polagoma spoznajo, da najde človek v življenju vedno pravo sredstvo, da prenaša težave, kajti le spoznanje in trpljenje dvigne notranjost človeka do pravega razumevanja.

Tako temelji moj optimizem na dveh svetovih, na mojem notranjem svetu in na svetu, ki me obdaja. Vsemu dobremu odprem srce na stežaj,

*) Učiteljice in vzgojiteljice Sullivan.

a previdno ga zaprem pred vsem zlim. Moje prepričanje mi daje moč in mi služi kot zapah pred slabimi vplivi, a nikdar ne obupam, ako naletim na neprijetnosti, hudobijo, nevarnosti, kajti veliki duhovi korakajo preko vsega tega. In vsi veliki duhovi so ljubili Boga in so verovali v dobroto srca.

Veliko zaupanje je v meni in ni je stvari, ki bi omajala to zaupanje. Spoznavam dobroto moči, ki jo vsi častimo kot najvišjo — naravo, duševnost, usodo, Boga. Sprijaznila sem se tudi jaz po notranjem spoznanju s to nepojmljivo močjo, zato prenašam pogumno in z veseljem vse ono, kar mi je naložilo Nebo. To je moje prepričanje, moj notranji optimizem.

Domotožje (x)

Na jug, na jug! — Tam beli so domovi
in cvet vrtov in mesta živi šum,
tam se z vetrovi bijejo valovi
in se jezi viharja divji hrum.

Tam kakor reka žubori življenje,
zajeto v greh in smeh širokih cest;
tam je vse globlje moje hrepenenje
in globlja moje duše je boleost.

Tam je pradedov mojih domačija
in mojih mladih dni prelestni raj;
tam mrzla noč radosti ne ubija
in vse življenje večer je smehljaj.

Na jug, na jug! — Vse misli mi hitijo
v objem zelenih Adrije bregov:
oči vse žejne k dragim hrepenijo
in srce kliče mi: Domov, domov!

Naša deca. (—ka.—)

Dojenček. Vzgoja se začinja že v prvih življenjskih dneh, in sicer s telesnim navajanjem. — Ne zanemarjaj zdravnikovih navodil iz komodnosti; ne bodi pa tudi preveč v skrbeh, če se kaj malega pripeti. — Ne nadleguj tujih ljudi, da bi morali občudovati tvojega otroka. — Mati naj po možnosti sama hrani in vzgaja otroka.

Dete v šoli. Pripravna in snažna naj bo obleka, a preprosta, da ne vzbuja zavisti součencev; zlasti velja to za deklice. — Ako se otroci pritožujejo nad učiteljem, ne odobravaj njihovih besed; na tihem se pa natančneje prepričaj, kaj je resnica. — Delimo z otroki veselje in žalost, to poveča ljubezen in zbudi zaupanje. — Če je spričevalo slabo, se prepričaj najprej o vzrokih ter ne kaznuj otroka takoj; upoštevaj nadarjenost, sposobnost in zdravje. — Ne izberi otroku modne šole, ne modnega učitelja, ne modnega študija.

Odrasli otrok. Ne zabranjaj popolnoma otroku samostojnosti v občevanju z drugimi in tudi ne v uporabljanju denarja, ki si ga je pridobil sam. — Ne vtikajmo se v njegovo dopisovanje, razen če upravičeno sumimo. — Ne muči otroka z ono zoperno frazo: ko smo bili mi v teh letih, je bilo pa tako. — Odrasli hčerki, ki nima poklica in dela doma, dajmo samostojen delokrog. Če finance dopuščajo, naj ne bo na slabšem nego služkinja. Ako si hoče izbrati poklic, ji tega ne branimo. — Napravimo otrokom bivanje doma udobno, pa ne bodo silili v gostilne in na zabave. — Ne preprečujmo zakonov, ki obetajo srečo, tudi če nam osebno niso všeč. — Napram zetom in sinaham bodimo diskretni. — V občevanju z vsemi, zlasti z zetom in s sinah, naj naš vodi načelo: videti, slišati, molčati.

IZVESTJA

PO ŽENSKEM SVETU

Iz Jugoslavije. Začetkom t. l. je na ljubljanski univerzi promovirala za doktorico filozofije Alma Sodnikova, — Mašenka Bartolova, hčerka pisateljice in naše sotrudnice Marice Bartolove, je napravila istotam profesorski izpit. — Za doktorico vsega zdravilstva je promovirala na dunajski univerzi Ljubljančanka Elza Sossova. — Izpit za železniško opravateljico sta napravili v Ljubljani Lojzka Bervarjeva iz Celja in Josipina Zupančeva iz Laškega. Nastavljeni sta začasno na celjskem kolodvoru. — Mednarodna «liga društev Rdečega Križa» je odlikovala z Najtinglovim redom Anko Gjurovičko v Beogradu, bolničarko bivšega srbskega Rdečega Križa. Ta red je ustanovila pokojna japonska cesarica. Odlikovanje dobi vsako leto ena izmed najzaslužnejših bolničark. — V priznanje kulturnih zaslug sta bili med drugimi zaslužnimi osebami odlikovani tudi učiteljci Marija Mehletova iz Ljubljane z redom sv. Save IV. r. ter Jelena Pاونovićeva iz Zagreba z redom sv. Save V. r. — V minulem šol. letu je napravila zrelostni izpit na beograjski gimnaziji Nedžida Hadžićeva, prva muslimanska maturantka v Jugoslaviji. — Letošnji občni zbor «Krščanske ženske zveze za Štajersko» je izkazal krasne uspehe društvenega delovanja na človekoljubnem in prosvetnem poprišču. Ima tudi lastni posmrtninski sklad. Šteje 1017 članic. — Društvo «Kneginja Ljubica» v Beogradu je praznovalo letos 25-letnico. Pod predsedstvom svoje ustanoviteljice Milke Vulovičke si je društvo steklo nevenljivih zaslug s požrtvovalnim delovanjem za očuvanje srbstva — narodnega jezika in pravoslavne vere — izven mej bivše Srbije. Po vojni je zgradilo na Kosovem polju lepo cerkev, sedaj pa zida tam «Dom milosrdja», kjer se bo na društvene stroške vzgajalo po 100 sirot. — Min. prosvete počelo je da otvara «š kole za seoske domačice (kmetske gospodinje) po Bosni i Hercegovini. U ovu svrhu postavilo je naročitu upraviteljicu za upravo i organizaciju domaćičkih škola i kurseva. Ove su škole od prevelike koristi za Bosnu i Hercegovinu, jer su te dve pokrajine vekovima bile pod tuđim robstvom, te je prosvetenost naroda na niskom stepenu. Narod je taj rad sa strane države primio srdačno, osobito žene.

«Splošno žensko društvo» v Ljubljani je imelo minuli mesec občni zbor. Poročila so podala krasno sliko široko za-

snovanega društvenega delovanja, katerega namen je: pospeševati kulturni, socialni in gospodarski razvoj slovenskega žentstva. Društvo ima bogato knjižnico. Marljivo je delovalo v prid Dečjemu domu in drugim institucijam; v ta namen je priredilo dve krasno uspeli dramski predstavi; vobče je mnogo prispevalo za zaščito dece. Društvo je poslalo delegatke na mednarodni kongres za žensko volilno pravico v Rim, na politično mednarodno šolo v Podjebrad in na ustanovno zborovanje «Male ženske antante» v Bukarešt. Marljivo je sodelovalo pri ustanovitvi «Feministične alijanse kraljevine SHS», katere glavni cilj je, izvojevati jugoslovenski ženi volilno pravico. Tajnica je predložila zboru s socialno-političnega stališča zelo zanimiv program, ki vsebuje glavne smernice društvenemu delu za tekoče leto. Društvo si je postavilo kot cilj: borbo za politične pravice žene, ne da bi se v tej borbi vezalo na katerokoli politično stranko; skrb za lani otvorjeno žensko bolnico v Ljubljani, kateri manjka mnogo najpotrebnejše bolniške opreme; podpiranje narodnih vezenin in domače obrti; skrb za ohranitev dekliškega liceja oz. ženske realne gimnazije, katero je začel ljublj. obč. svet herostratsko uničevati. V utemeljevanju potrebe zavodovega obstoja navaja kot glavni vzrok, da je koedukacija (skupni pouk dečkov in deklic) v dobi dozorevanja mladine nedopustna.

Krupskaja, Leninova žena. Tudi Lenin je imel — kakor mnogi drugi veliki duhovi nesmrtnega spomina — ženo, ki mu je bila zvesta, udana in razumna družica na vsej trnjevi poti njegovega življenja in delovanja. S trepči dušo je noč in dan stala ob postelji bolnega moža, s krvavečim srcem ga je poslednjikrat poljubila na smrtni postelji — potem pa se je kot vredna sotrpinka in soznagovalka udeležila javne nagrobne slovesnosti za Leninom, v katerem ni videla le svojega moža temveč tudi lastnino vsega naroda, vse stranke. Ganljiv je bil njen žalni govor na spominski seji «Sovjetov». Ko je Krupskaja izpregovorila s trudnim in šibkim glasom: «Umr! je naš ljubljeni, dragi...», so bili navzoči poslanci ganjeni v dno duše. Opisovala je značaj pokojnika, njegovo veliko, neizčrpno ljubezen do vseh zatiranih, in prve početke njegovega revolucionarnega socializma. Njene zadnje be-

sede so bile: «Umrl je naš Vladimir Ilič, dvignite še višje zastavo, tako drago Leninu, zberite se pod zastavo Lenina!»,... Prevzeta od silne žalosti, je morala prekiniti svoj žalni govor. — **Wilsonova žena** pa se ni udeležila javne spominske proslave po svojem možu. Svetovno časopisje in vsa najširša javnost je slavila pokojnikove sposobnosti in zasluge v korist vsemu svetu, soproga njegova pa se je zaprla v svoje sobe ter je le v najožjem krogu preživljala tužne dneve po smrti svojega moža. Pač velika razlika med njo in Leninovo.

Ženski problem v mladinskem gibanju. V Nemčiji je zelo razvito mladinsko gibanje, ki išče novih poti do novih ciljev. Tu imamo Pfadfinderje — stezosledce, Wandererje — potnike, Kreuzfahrerje — križarje itd. Vse te organizacije obsegajo večinoma mladino do 18. leta. To so enostavno nemški skavti. Tekom časa je nastalo vprašanje, ali naj se društveni izleti in druge prireditve vrše skupno z dekliškimi skupinami. To vprašanje so «Križarji» na svojem letošnjem glavnem zborovanju rešili tako, da so skupnost odklonili, sklicujoč se pri tem na različnost telesnega in duševnega ustroja ter ciljev in nalog obeh spolov. Zelo lepo se glasi tretja točka tega sklepa: «Vsako dekle nam ne more biti sestra (ker to ne odgovarja naravnemu nagnenju); toda vsako dekle nam bodi tako sveto kakor sestra». — Naj bi to viteško geslo osvojila vsa moška mladina!

Kraljice v preganstvu. Veliki politični in socialni prevrati so vzrok, da je zadnje čase tudi mnogo kronanih žen izgubilo življenje ali vsaj kraljevsko mesto. Te se potikajo po svetu in različna so njih pota: nekatere nadaljujejo hrupno življenje po hotelskih salonih, druge sanjarijo in plakajo po samotnih grajskih parkih, tretje iščejo tolažbe po mračnih cerkvenih hramih. Vse pa vzbujajo pomilovanje: bodisi one, ki so v šibkosti obupale nad življenjem, ali one, ki v nepojmljivi in zaslepljeni samozavesti pričakujejo osvete in vrnitve na prestol.

Samotni gradič pod Pireneji je dal zavetje Nataliji, lepi in plemeniti ženi srbskega kralja Milana. Ko je moral soproj — razkošen in brezvesten vladar — dati mesto svojemu sinu Aleksandru, je Natalija zapustila nevrednega moža. Šla v tujino in se nastanila v samotni vili, ki jo je nazvala po svojem ljubljem sinu Saši. Prevarana kot soproga, razočarana kot kraljica, bila je prevarana tudi kot mati: njen miljenec Saša, kateremu je bila posvetila vse svoje plemenite sile, se je poročil z zloglasno Drago in je bil z njo vred umorjen. Njeno s sedmerimi meči prebodeno srce išče utehe le v molitvi...

V samotnem preganstvu živi tudi

Amelija Bragantska, kraljica portugalska. Sedela je v vozu z možem in s sinom, ko so ji morilni streli pred lastnimi očmi ubili oba.

Evgenija, poslednja francoska cesarica, je živela še 50 let po odstavitvi s prestola. Mnogo je potovala, povsod je imela krasen salon in dvorno spremstvo; z izredno lepoto in izobraženostjo je očarala najvišje osebe, ki so rade hodile v posete k pregnani cesarici. Še kot 94letna starica se je odlikovala po jasnem razumu, kraljevskem ponosu in politični izvedenosti.

V preganstvu žive kar tri kraljice grške. Olgi, ženi prvega grškega kralja Jurija in hčerki ruskega velikega kneza Konstantina, so zavratno umorili moža. Kot 72letna trpinka je lani pokopala tudi sina Jurija, odstavljene drugega kralja na Grškem, ki je v preganstvu umrl na Siciliji. Doživela je razpad rodne države in prevrat druge svoje domovine. Druga izgana kraljica je Zofija, sestra nemškega cesarja Viljema in žena grškega kralja Konstantina; tretja pa Elizabeta, sestra jugoslovanske kraljice Marije, ki živi na očetovskem dvoru v Rumuniji kot soproga odstavljenega zadnjega grškega kralja Jurija.

Lani je umrla v tujini Milena, soproga odstavljene črnogorskega kralja Nikole. Znana je žalostna usoda avstrijske cesarice Zite, kateri je v preganstvu umrl soproj. Pred leti so jo kronali na Ogrskem z vsem kraljevskim sijajem in bogastvom, danes pa se na samotnem španskem gradiču bori za življenje kopicе nedorasle dece. Porabila je ostanke nekdanjega bogastva — baje hvaležno sprejema darove okoliških kmetov, ki ji iz usmiljenja nosijo živila...

Te dni se je poročila na Dunaju že skoro pozabljena princezinja Nadežda, hčerka odstavljene bolgarske carja Ferdinanda. Njen soproj — tudi pregnani nemški knez — ima hišo, kjer bo našla mlada žena vsaj stalni dom.

In kod hodijo ruske velike kneginje, razkropljene na vse štiri vetrove?...

In spomin na obglavljeno Marijo Antonijeto, na prestreljeno Elizabeto, na umorjeno rusko carico?...

Bajka o deveti kraljčini je pokazala svojo kruto življenjsko stran... katera izmed Evinih hčera bo še hrepeneče vzdihnila: «...da bi bila kraljica tudi jaz!?

MATERINSTVO

Kako vzgajam hčerko? Vse žensko gibanje ne prežene materam iz srca želje, kako bi srečno pomožile hčerke. Kako naj dosežejo ta namen? Predvsem je potrebno, da je deklica vzgojena tako, da bo vredna ljubezni. S tem pa moraš začeti, mati, rano, mnogo prej, nego misliš na možitev. Vzgoji deklico v ljubez-

nivo, udano bitje, ki se bo odlikovalo po plemenitem čuvstvovanju do vsakogar, zlasti do starejših oseb, posebno pa do tebe in očeta.

Obzirnosti, požrtvovalnosti in lepega vedenja pa se dekleta ne nauči v šoli, temveč le pri ljubeznivi in resni materi. Daj hčerkam primerne šolske izobrazbe, da ne bodo hodile po svetu kot nevednice, ki ne poznajo duha časa.

Neizobraženo dekleta pač lahko na prvi pogled navduši mladega resnega fanta, toda pri daljšem občeivanju ga nikakor ne more zadovoljiti. Ne pusti deklicam, da tratijo čas s praznimi zunanostmi, pri čemur jim ne roji po glavi drugo nego zabave, plesi in promenade s potrebnimi toaletami. Pač pa nalagaj svojim hčerkam dolžnosti, ki jih morajo resno izpolnjevati. Družabnost in zabave naj bodo le kras, ne pa glavni smoter življenja. Skrbí, da deklica prezgodaj ne zahrepeni po zabavah, sicer bo z dvajsetim letom že vsega naveličana, v mladem telesu se bo dolgočasila prerano ostarela mladost. Nadziraj medsebojno prijateljstvo deklet; njih občeivanje naj ne bo prazno in površno, temveč naj vsebuje lepoto in resnost: glasbo, lepo čtivo, šport, sprehode.

Uči hčerke štedljivosti, gospodinjstva, pokaži jim življenjske skrbi, seznaní jih s kuhinjo, z bolniško strežbo in z nego otrok. Na ta način jih dobro pripraviš za gospodinjški in materinski poklic, s čemer dosežeš težjo in boljše polovico svojega stremljenja po možitvi hčerke.

Nadzoruj tudi občeivanje hčerke z moškimi sovrstniki; vendar naj dekleta in fantje občeivajo kot tovariši, za dobro vzgojeno in pošteno dekleta ni to nikaka nevarnost, pač pa ima resno, veselo občeivanje mladine ugoden vpliv na oba spola.

Mladi ljudje se dandanes boje zakona. Saj poznajo dekleta le iz zabavnih krogov, v dragih toaletah, katere očje krvavo plačuje. Boje se, da bi žena s tem ne zapravljala časa in denarja, česar jim ne dovoljujejo skromni dohodki.

Samo po sebi je umevno, da mora biti mlado dekleta vedno čedno in čisto oblečeno, lepo počesano, barva in kroj obleke skrbno in okusno izbrana. To pa nikakor ni nečimurnost in želja, da bi ugajala, česar se morajo naše hčerke varovati.

Zdravje je neprecenljive važnosti za bodočo srečo žene, njenih otrok in moža. S pravilno hrano in zadostnim gibanjem ji utrjujetele, da bo mogla premagati vse one napore, katere nalaga narava ženskemu organizmu.

Po mojem mnenju je to prava pot, ki more dati zakonu srečno in trajno podlažo. Lahko pa se zgodi, da se hčerka kljub temu ne poroči. Zato pa moramo dati deklicam tudi strokovne izo-

brazbe. Če so vajene delu in če se znajo zavedati svojih dolžnosti, bodo same čutile, da so v življenju koristne in potrebne. S tako vzgojo obvaruje mati hčerko pred bridkostjo in osamelostjo življenja, deklica pa si bo znala tudi sama najti pot v svet.

Mati.

HIGIJENA

Kajenje. Večkrat je zdravnikom začetek te ali one bolezni prava uganika. Nereditko pa v zadnjem času dožene zdravniška veda, da je baš zastrupljenje s tobakom pravi in edini vzrok dotične bolezni. Zato se nekatere države na vse načine trudijo, da bi pušenje omejile, zlasti mladini pod 16 letom, kateri je ponekod že strogo prepovedano kaditi. Že l. 1900 je umrlo v Italiji 600 oseb na zastrupljenju s tobakom, šest let pozneje jih je umrlo že 1200 v enem letu! To zastrupljenje se javi v obliki prsne angine, pa tudi na pljuča in srce vpliva tobak silno škodljivo. V zadnjem času se je razpasla grda navada, da pušijo tudi ženske. Ne samo, da žena s cigareto v ustih izgubi mnogo na svoji nežni privlačnosti, temveč kajenje tudi bolj škoduje njej nego moškemu, saj so njeni živci že po naravi šibkejši in občutljivejši. Dekle s cigareto v ustih v družbi mladeničev; mati z detetom v naročju, ki gleda kolobarčke njene smodke; kuharica s kuhalnico v eni roki in cigareto v drugi: to pač niso ne naravni ne estetični ženski prizori. Kako naj taka mati uči svoje sinove! Žalostno je, da kmetski dečki več pušijo nego mestni. Dokler je fant kadil pipo, še, še; saj je zdravju manj nevarna nego cigareta! Pušil jo je le v prostem času. Danes pa ustavlja kosec svoje delo, da si zvija in prižiga smodko! Ne samo izguba časa, temveč tudi postavljanje, nevstrajnost pri vsakem delu! Da ne omenjamo denarnih izdatkov, ki često dosegajo pretresljive številke.

GOSPODINJSTVO

Barve v stanovanju. Ko si nevesta pripravljala bala, misli mnogo tudi na barvo pohištva, sten, pregrinjaj in zaves. Pri tem naj ne upošteva samo onih barv, ki so njej všeč same po sebi, temveč naj se ozira tudi na velikost prostorov, na njih naravno razsvetljavo, na značaj prebivalcev i. sl. Barve imajo namreč mogočen učinek: povečajo utis sobne velikosti, dajo osebi močnejši izraz in razvedre ali omarče njeno razpoloženje.

Bele stene napravijo sobo prostornejšo in svetlejšo, a hladno in prazno. Karminasto rdeča barva pregrinjaj nežno vpliva na občutke; otroci so v takih prostorih živahnejši nego navadno. Rumeni prostori napravijo utis

zračnosti ter vzbujajo občutek solnčne toplote in udobnosti; mračni prostori so zato v žoltih tapetah prijetnejši. Pomarančna barva vpliva še silneje in poživlja živce. Rdeča barva daje pač izraz spontane mladostne radosti, a ne deluje ugodno na oči. Svetlo vijoličasta barva oživlja, modra pa miri občutke. V neutralno rdečih prostorih postanejo melanholične osebe živahnejše, nervozni ljudje pa naj se izogibljejo rdečih barv. Mnogi spe pri svetilki z modrim zaslonom bolje nego v temni sobi; zelena barva splošno vpliva pomirjevalno in ugaja zlasti očem. Sivo na belem ozadju daje utis mračnosti in ne vzbuja veselja do dela. Osebe, ki stanujejo v takih prostorih, se nalezajo potrnosti in malodušnosti.

Preproge. Če hočem starim preprogam zopet osvežiti barvo, potresem nanje mokre prekuhane čajevе listke, nato pa pometem preprogo z metlo; ali pa namočim cunjо v jesihu in drgnem z njo po preprogi.

KUHINJA

Kuhinja bodočnosti. V Parizu je bila velezanimiva razstava, katero si je ogledala sleherna gospodinja in služkinja. Razstavljena je bila kuhinja bodočnosti, kjer se ne bodo ženske več pritoževale nad umazanimi in razpokanimi rokami. Kuhinjsko delo bo takrat pač lepše in čistejše, a kuharica in pomivalka bosta morali biti tehnično izobraženi. V tej razstavi so bili izloženi aparati, katere more uporabljati le ona, ki ima izpit iz elektrotehnikе. Najzanimivejša je bila priprava za avtomatično pranje posode. Umazane krožnike, kozice, lonce položi kuharica v aparat in pritisne električni gumb. Nato se začno vrteti veliki cilindri, ki izpirajo posodo z vročo vodo in jo izplahujejo s hladno ter jo potem še posuše z lastno paro. Poleg te naprave je tudi aparat, ki čisti nože in vilice; drugi, ki briše prah itd. Najbolj pa bi se marsikatera razveselila pečice, v kateri vre učena kuharica mleko. Nič zato, če pozabi nanje: pečica je narejena tako, da ne more mleko v njej nikdar skipeti!

Različne južine. K zajutreku daj poleg bele kave ali čaja zlasti onim, ki so dolgo v šoli ali službi, tudi še surovo maslo, med ali mehko kuhano jajce. Ako je mož blizu doma, mu postreži s dojučnikom. Kjer je glavni obed po 13. uri, ondi morajo člani družine vsekakor dobiti nekaj dojučnika. Dojučnik, dejeneur dinaire, angleško lunch, dai dopoldne nekako po 10. uri. Prikladna je čista juha s kruhom, lahka mesna obara, mehko kuhana jajca, možgani, mrzel narezek, surovo maslo ter pivo ali rdeče vino. To

velja za goste, domačih ljudi pa ne navajaj na alkohol. Koder je obed ob dveh ali še pozneje, ondi treba otrokom in odraslim dajati s seboj malo kosilce; otrokom sadje in kruh ali mleko, možu kruh z narezkom ali s sirom, surovo maslo ali jetrno pasteto. To nikakor ni zapravljevost nego le pravilna ureditev. Zelodec, ki ostane dolgo časa prazen, se odvadi pravičnega dela, hitro je preobložen in povzroča nerednosti in bolečine. Na vsak način od 8. do 2. pop. ne zadošča sama kava, še manje pa čaj. Kjer je samo dopoldanski pouk, ki traja dolgo časa, bi bilo treba vpeljati šolske kuhinje za dojučnik. — Popoldanske južine so bolj družabnega značaja. Sestanki ob kavi so se precej opustili, namesto njih imamo čajanke, jourfixe. Ker se začno nekako ob 5. pop., se imenujejo «five o' clock tea», ali kratko «five o' clock». Pri teh daj na mizo slačkę in slanega peciva, apetitnih kruhkov (sandwichs), sadja, sira, ako hočeš, tudi narezane svinjine, obrobljene z aspikom, redkvico i. dr. Dobro se poda tudi spenjena smetana ali kake vrste krem. Čaj naliva gospodinja sama. Sladkor, rum ali limonov sok pa naj si vzame vsak gost sam po svojem okusu. Lepo in pristrčno je, da postreže gospodinja pri čajankah sama gostom, oziroma da je vse nastavljeno, da si gostje sami postrežejo. Seveda je dolžnost gospodinjе, da pazi tudi na plašne in sramežljive goste, ki si morda ne upajo seči po pripravljenih jedeh in pijačah. Na čajanko prideš lahko v promenadni obleki, gospodinja pa bodi v priprosti, a fini popoldanski obleki. Namesto čaja lahko daš poleti limonado, mrzel punš, malinovec, sladoleđ ali ledeno kavo. Za priprosto popoldansko južino zadošča tudi čokolada s finim kruhom ali šartljem, kako lahko pecivo in sadje. Običaj je, da kdor je vabljen, mora tudi sam vabiti t. i. mora se revanširati. Vendar pa bi bilo smešno, ko bi hotel revež tekmovali z bogatinom. Ne bahari, ako tvoj žep tega ne dopušča! Neumno bi bilo stradati morda 14 dni ali delati dolgove samo zato, da se pred gosti izkažeš. Tvoji znanci itak vedo, kako je s tvojimi premoženiskimi razmerami. Zato se ne izpostavljaj nevarnosti, da bi se ti posmehovali. Raje se izkaži s šopkorn cvetic, s kakim ročnim delom, z igračico za otroke. «Mala darila pleto veliko prijateljstvo», ravnaj se po tem pravilu v ostalem pa bodi iskrena in ne donašaj se, ako bi morala potem svojem pritr-gavati najpotrebnejše.

Konečno ie omeniti še «picknick», to so skupni izleti ali sestanki, na katere prinašajo udeleženci vsak nekaj s seboj. Ta vino, drugi pivo, zopet drugi narezek ali sir, pecivo itd. Seveda se treba o

tem natančno domeniti, da ni ene vrste jedi ali pijač preveč, a drugih premalo ali celo nič. Poglavitno na teh sestankih je veselo in pristržno razpoloženje, ki vlada lahko tudi ondi, kjer ni izobilja in razkošja. Vedno in povsod veljaj pravilo: svojemu stanu in premoženjskim razmeram primerno! **Z.**

IZ NAŠE SKRINJE.

GORENJCI (Nadaljevanje).

Zenitovanje. Predpustni čas — veseli čas in vkljub današnjim težkim razmeram se ljudje v tem času vendar še najbolj pozabavajo. Ker se na kmetih v predpustnem času že od pamtiveka sklepa največ zakonov, se ustavimo pri ženitovanju.

Cisto umevno je, da je sedanja življenjska kriza povzročila, da so res prave, šumne ženitnine postale na kmetih zelo redke in vedno več je takojmenovanih «tihih porok». To je seveda v mnogih ozirih pametnejše, vendar pa naš Gorenjec ljubi šumnejše svatovanje, kajti tudi to je podedoval od svojih očetov. «Tiha poroka» izgleda zanj nekam «preberaško», češ, ljudje bodo govorili: «Ta je pa malo priženil».

Jaz hočem opisati tu šumnejše ženitninske obrede, ki so se dogajali pri premožnejših hišah in kateri so mi v spominu še od detinskih let.

Snubitve. Če tudi imata ženin in nevesta že od prej kako medsebojno znanje, se vrši snubitve slovesno in s pomočjo posredovalca, takozvanega «mešetarja», ki je po navadi ženinov stric, boter ali kak starejši njegov sosed. O prihodu snubcev so nevestini stariši že prej obveščeni in imajo pripravljeno nekaj prigrizka in gotovo merico zalitka. Pri snubitvi ima glavno besedo mešetar. Govori najprej o letini, o kupčiji, o živini in šele potem pride na pravo točko. Nevesta mora biti med tem časom odsotna. Če tudi je nevestin oče z ženinom zadovoljen, vendar se navidezno brani, češ, «ne mudi se ji še, «kako jo bom pogrešal», «dobro ji je doma», itd.

Mešetar vse te navidezne ugovore hitro ovrže in neprestano hvali ženina in njegovo domačijo. Oče slednjič pravi: «I pa dajmo vprašat no, kaj bo dekleta reklo». Na to očetovo opazko pokliče mati hčerko, ki je v kakem kuhinjskem kotu že precej nestrpno čakala na ta trenotek. Pri vstopu deklice se tudi ženinu odpre beseda in po kratkem uvodu jo vpraša, če bi mu hotela gospodinjiti. Ako deklica privoli, zaženkljajo kozarci in napije se na dobro srečo bodočega para. Zdaj pride na vrsto pogovor o doti in če je oče pri tem trd, se mešetar razkorači, udari parkrat po mizi in zakriči: «Kaj boš skoparil, ko ti ni treba. Saj pa

tvoje dekline tudi pride v hišo, ki je vredna največje dote». — Potem se domenijo še glede bale in določijo čas poroke.

Bala. Po nevestino balo grede ženinovi sosede dan pred poroko. Čim več vozov, tem bolje seveda. Fantje ozaljšajo vozove s smrečjem in s papirnimi traki v narodnih barvah. Konjem obesimo na vrat zvonce, na komate pa jim zataknejo cvetlične šopke. Fantje si okrase klobuke s cvetjem, pokličejo godca in tako opremljeni se odpeljejo glasno vriskaje in prepevaje na nevestin dom. S fanti se pelje tudi ženin. Ko dosepejo tja, najprej nekoliko zaplešejo, nato se pa prične nakladanje. Prva pride na vrsto skrinja, katero ima Gorenjec že od pamtiveka zelo v časti. Skrinja stoji v veži in je napolnjena z žitom ali s čimer si že bo di. Nanjo se vsede nevestin brat ali kak drugi njen sorodnik in ko fantje zgrabijo skrinjo, zavpije on:

«Ne dam, skrinja je naša!» Fantje začno prositi: «Daj brate, podari nam skrinjo!» — «Ne, ne podarim je, mnogo je vredna!» — «Pa jo nam prodaj!» — «Tisto pa že, kje imate starešino, da se pomenimo». (Dalje prihodnjč.

Manica.

KNJIŽEVNA POROČILA

Učiteljska tiskarna v Ljubljani je izdala sledeče knjige: Dr. Fran Bradač: «Iz starorimske lirike», (Cena Din. 12.—). Priznano lep prevod rimskih pesnikov. Takratno zdravo življenjsko naziranje podaja čitatelju teh pesmi poseben užitek.

Ika Waštetova: «Mejaši», (Cena Din. 25.—). Zanimiva zgodovinska povest iz naše slovenske davnine je napisana za odraslo mladino, ki posebno pri nas tako pogreša idealnega, navduševalno učinkovitega in dozorevajoči duši privlačnega čtiva. Fantje in dekleta, če le morete, nabavite si to prekrasno knjigo, ki je napisana le vam v razvedrilo.

Zvonimir Kosem: «Ej prijateljčki!...» Cena Din. 16.—). Zopet novo veselje mladim dušičam! Zanimive in otroškemu obzorju primerne povestice.

Zvezna tiskarna v Ljubljani je izdala: J. Vrchlycki: «Poroka Lukovškega grajščaka». (Iz češkega posl. Fr. Bradač. Cena Din. 6.—, vezana Din. 11.—). Zabavna veseloigra, prikladna tudi za male odre.

G. Hauptmann: «Potopljeni zvon». (Iz nemščine posl. A. Funtek. — Cena Din. 16.—, vez. Din. 22.—). Dramatska bajka, prvovrstna umetnina iz nemške literature.

Prosper Merimée: «Verne duše v vica-h». (Iz francoščine prevel M. Pretnar. — Cena Din. 9.—, vez. Din. 14.—).

Priporočljivo le zrelemu čitatelju.

PODRUŽNICA

Ljubljanske kredit. banke v Gorici

Corso Verdi „Trgovski Dom“

TELEFON ŠTEV. 50. Brzojavni naslov: LJUBLJANSKA BANKA.

Deln. glavn. in rezerve: **CENTRALA: LJUBLJANA** Dinarjev 60 milijonov.

PODRUŽNICE: Brežice, Celje, Črnomelj, Kranj, Maribor, Metkovič, Novi Sad, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst

Obrestuje vloge na knjižice po 4½%. Na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru. — Nakup in prodaja vsakovrstnega tujega denarja. — Izvršuje vse v bančno stroko spadajoče posle najkulantnejše. — Uradne ure za občinstvo od 8½ — 12 in od 3 — 5. Ob sobotah popoldne, nedeljah in praznikih zaprto.

KNJIGARNA - PAPIRNICA - KNJIGOVEZNICA

J. ŠTOKA TRST

VIA MILANO ŠTEV. 37

ima v zalogi na debelo in drobno vse pisarniške potrebščine za šole, občinske, župne in odvetniške urade, kakor tudi vsakovrstne slovenske knjige, muzikalije, molitvenike itd. — Izvršuje vsakovrstna knjigovezniška dela.

Izvršuje vsakovrstne pečate in tiskovine.

P. n. sodnijam naznanja, da sprejema in izvršuje vezanje zemlje-knjižnih in bančnih knjig tudi v urad. prostorih v mestu in tudi na deželi.

ZALOGA POHIŠTVA

ANTON BREŠČAK

— GORICA —

Via Carducci 14 (prej Gosposka ulica)

Doma, kar manjka, pregleda naj vsak,
Vse naj napiše si pri dnevni luči,
Omare, mize, stole posteljnjak,
In vse kar rabi sploh v domači kući,
Kar manjka, to mu preskrbi BREŠČAK,
Štirinajst številka, ulica Giosuè Carducci.

Pozor!! RUDOLF KNEZ Pozor!!

Piazza de Amicis 3 (na Kornu)

ima v zalogi moško in žensko blago in izgotovljene obleke. Sprejema vsakovrstna naročila za obleke po meri in najnovejšem kroju. — Nevesta in ženin dobita pri tej tvrdki vse potrebno po ugodni ceni! Postrežba točna.

Čevljarnica Forcessin

□□□ TRST - Via Caprin štev. 5 pri Sv. Jakobu - TRST □□□

Kdor išče obuvale
cenó a vendar lepo,
ta bo pomislil malo,
ne kupil kar na slepo!

In šel bo k „FORCESSINU“,
ki v Trstu vsem od kraja
— ubožcu al' bogatinu —
najboljše čevlje daja . . .

Podružnica
Via Udine 2

Podružnica
Via Udine 2

Predmeti za bolnike trebušni in kilni pasovi

v

Parfumeriji - mirodilnici

E. Grapulin

Gorica, Corso G. Verdi 27